

lakása, a művészek műterme. Szabó Endre, ennek a generációnak az embere, megírta és könyv-alakban kiadta azokat az anekdotákat, apró történeteket, a melyeket fiatalok barátaiól fellejegyzett. Csupa ártatlan esemény, a mely igen jellemzőn világítja meg nemcsak a szereplő személyeket, hanem a levegőt is, a mely őket körülveszi. Letűnt, de el nem feledhető nevek köré fűződik ez az anekdota-kör: Arany, Jókai, Gyulai, Vajda János, Reviczky és más írók és művészek szerepelnek a történetekben, legtöbbet pedig az anekdota nagy mestere, Mikszáth Kálmán. Az olvasó megismerkedik a könyvből különösen a nyolczvanas évek magyar szellemi életének csaknem minden ismertebb nevű munkásával s mind-egyikről kap néhány jellemző vonást. Ezért az irodalomtörténeti is hasznát fogja venni Szabó Endre könyvének, a többi olvasókörzés pedig igen kedves szórakozást meríthet belőle. A könyvet a Franklin-Társulat adta ki; ára 15 korona.

Kisváros. Balázs Sándor, a kinek novelláit lapunkból is ismeri az olvasó, egy kötetnyi elbeszélést gyűjtött össze ezzel a címmel. Egy hosszabb elbeszéléssel kezdődik a kötet s ettől kapta címét, a mint hogy ez is a legjelentékenyebb munka valamennyi között. Ebben a novellában teljesen megvannak az író jótulajdonai: élénk érzelmei a milieu-ra jellemző vonásai iránt, a külső körülmények és a belső lelki változások közötti kapcsolatok ismerete, azoknak a nagy, sokszor életbevágó átalakulásoknak a szemléletes rajza, melyeket sokszor egész kicsiny okok idéznek elő az emberben — és mindennekelett a pompás elbeszélőmód, a mely fel tudja frissíteni a már többé-kevésbé használt témákat, folyton foglalkoztatni tudja az olvasó érdeklődését, soha nem mond se többet, se kevesebbet, se mást, mint a mit a téma megkíván. Ez az elbeszélőmód az író frissen buzgó életkedvéből fakad: nem sokat töpreng ez életen, ezért nem is száll le mélyeire, de szereti, fáradhatatlanul érdeklődik iránta, egyetlen jelenséget sem találja érdektelennek. Ezért tudja úgy is ábrázolni, hogy mindig érdekes. Szerelmi történeteket gyakran színezi erős, forró erotika, a mint hogy az érzelmi dolgoknak nagy szerepe van történeteiben, meleg, vérdús és könnyen megszálló asszonyok tűnnek fel a novellákban, a kik ellenállhatatlanul vonják maguk után a férfit, tragikus vagy egyszerű-másszor a humor háttérrel szőve történeteket hallunk róluk, — az író háttérben marad, mindössze okos, kissé gúnyos, megértő tekintetű emberek az emberek és események mögött. Balázs Sándor nem tartozik azok közé az írók közé, a kik új utakat törnek vagy új szemléletet hoznak a világ dolgainak, sem invenciója, sem élethőzódása nem gazdag, de igen rokonszenves teszi munkáját az az okos mérték-tartás, a mely sohasem akarja túlhaladni magamagát, megmarad a tehetsége határain belül és épen ezzel sikerül neki megnyerni a maga számára az olvasót. A kötet a Franklin-Társulat kiadásában jelent meg; ára 16 korona.

A szegénység problémája. Az angol szociál-politika két klasszikus írójának, a Webb házaspár-nak (Sidney és Beatrice) egyik nevezetes szociál-politikai munkája jelent meg most magyarul.

A könyv tartalmát nem egészen fejezi ki a magyar cím; tulajdonképpen a pauperizmusról, vagyis egész társadalmi csoportok elszegényedéséről, a hatósági támogatásra szorulásáról s az e támogatást illető állami berendezkedésekről van itt szó. Angliában ez a probléma sokkal égetőbb és súlyosabb, mint a kontinensen, a világon uralkodó szegétybirodalom a pauperizmus szülőföldje. Már a XVII. század elején törvényben szabályozták e kérdést s azóta állandóan napirenden van, időnkint kiélesedve, szüntelen foglalkoztatja a parlamentet, a szociológiai kutatást és a publicisztikát. A Webb-házaspár könyve természetesen az angol viszonyokból kiindulva keresi a probléma megoldását, de feldolgozza a szegénység kérdésének nagy anyagát minden vonatkozásában, ritka finom gyakorlati érzékkel mutat rá a birodalom e betegségének okaira s olyan humánus szellemben s annyi megértéssel ad képet a tömeg-nyomor szenvedéseiről s olyan okos intézkedéseket és intézményeket ajánl ellene, a melyeket meg kellene szivlelni minden országban. A kitűnő könyvet Kósa Miklós fordította, Braun Róbert irt hozzá előszót és a Révai-czég adta ki.

NEMZETI SAKKFEADVÁNY-VERSENY.

A «Vasárnapi Ujság» egy régi sakkbarát adományából pályázatot hirdetett 2 lépéses feladványokra. A pályadíj összegét ezennel felemeljük 500 koronára. A feltételek a következők:

1. Csak 2 lépéses, direkt matra kidolgozott feladványok pályázhatnak. 2. A versenyben csak magyar állampolgárok vehetnek részt. 3. Minden versenyző legfeljebb 3 pályaművet küldhet be. 4. A feladványokhoz a megfejtés és lehetőleg diagram is mellékelendő. 5. Csak eredeti, eddig még sehol közlé nem tett feladványok pályázhatnak.

A pályaművek a szerző nevét és lakását tartalmazó jelzés, zárt boríték kíséretében 1920 márczius utolsó napjáig a «Vasárnapi Ujság» szerkesztőségébe (Budapest, IV., Vármegye-utca 11.) küldendők.

A bíráló bizottság, a mely a «Vasárnapi Ujság» sakkrovatának vezetőjéből, továbbá Abonyi István és Havasi Artur urakból, a «Budapesti Sakkör» tagjaiból áll, 1920 május havában fog a pályaművekről dönteni.

Az I. díj 200 korona.

A II. díj 100 korona.

A III. díj 50 korona.

A díjasok után következő legjobb 5 feladvány.

dicsőrebel és egyenkint 30 korona tiszteletdíjban részesül.

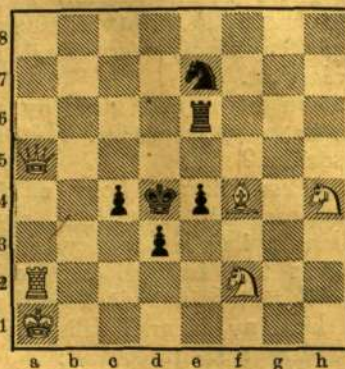
A nyertes pályaműveket a «Vasárnapi Ujság»-nak van joga először közölni. Ugyancsak joga a «Vasárnapi Ujság»-nak, hogy sakkrovatában a többi pályamű bármelyikét is felhasználhassa.

A «Vasárnapi Ujság» szerkesztősége.

SAKKJÁTÉK.

3146. számú feladvány Opdenoordt J.-tól.

SÖTÉT.

VILÁGOS.

Világos indul és a második lépésre mattot ad.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 27-ik számában megjelent képtalány megfejtése: Hét csillagból áll a gönczöl szekere.

Felelős szerkesztő: HOITSY PÁL.

Szerkesztőségi iroda: IV., Vármegye-utca 11. Lapkiadó tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4.

A Salgótarjáni közszabvány részvény-társulat közli, hogy az igazgatóság a társulat részvényesét folyó hónap 21-ére rendkívüli közgyűlésre hívta meg, mely elé azt az indítványt fogja terjeszteni, hogy határozza el a közgyűlés az alaptőkének 33,000 darab bemutatásra szóló, 200 korona névértékű új részvény kibocsátása által való felemelését. Ennek következtében a társulat alaptőkéje 33 millió korona lesz.

Régi vagy törött

GRAMOFONLEMEZEKET

bárkinél drágábban vásárol 213a

WÄGNER (Hangszer-

király) BUDAPEST, VIII., József-körút 15. Fiók: IX., Rádai-u. 18.

3. SZÁM. 1920. (67. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ HOITSY PÁL

BUDAPEST, FEBRUÁR HÓ 8.

Szerkesztőségi iroda: IV., Vármegye-utca 11. Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utca 4.

Előfizetési ára: a január-márcziusi évnegyedre 20 korona. Megjelenik havonta kétszer. — Egyes szám ára 3 korona.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag megállapított viteldij is csatolandó.

A KORMÁNY TAGJAI GRÓF APPONYI ALBERTTEL ÉS HORTHY FŐVEZÉRREL A KÖRMENTEN. ELŐL JÓZSEF FŐHERCEG ÉS FIA JÓZSEF FERENCZ FŐHERCEG.

A SZENT JOBB-KÖRMENTET BUDAPESTEN JANUÁR 21-ÉN.

JÓ PAJTÁS

BENEDEK ELEK
GYERMEKUJSÁGA

két nagyobb elbeszéléssel indul az új esztendőben.

Az egyik: Rókáné öméltsége a forradalom alatt, a másik: A munka hőse. Amaz Benedek Elek, emezt Lampérth Géza írta.

Szívet-lelket nemesítő történetek, mesék, versek, ismeretgazdagító olvasmányok valóságos kincsháza a Jó Pajtás.

Rendes munkatársai: Ábrányi Emil, Váradi Antal, Vargha Gyula, Lampérth Géza, Feleki Sándor, Kürthy Emil, Avar Gyula, Mihályffy Fái Lenke, Berényi Lászlóné, Tábori Kornél, Csandány Sándor, Kozma Imre, Székely Nándor, Benedek János stb.

Állandóan közöl a régi nagy magyar és idegen költőktől a gyermekifjúságnak való költeményeket.

A JÓ PAJTÁS-t a Franklin-Társulat (Budapest, IV., Egyetem-utca 4.) adja ki.

Előfizetési ára negyedévre 10 korona. Egyes szám ára egy korona. Mutatványszámot kívánatra ingyen küld a kiadóhivatal.

HORTHY-NAPTÁR

AZ 1920-IKI
SZÖRŐ ÉVRE

A magyar nemzet újjászülésétének
emlékére

E naptár tiszta jövedelme
a Nemzeti Hadsereg céljait szolgálja

Ára 20 korona

Megrendelhető:

Méhner Vilmos könyvkiadóhivatalában
FRANKLIN-TÁRSULAT)

Budapest, IV., Egyetem-utca 4. sz.

Utazás Európa legszegényebb népei között.

Rutének, a kik legtöbbet veszítették a háborúban. • Irta Krúdy Gyula.

(Folytatás.)

Most egyszerre víg láрма hangzott fel a néma éjben, a halottasház felől. Pirosan, rikoltva jöttek női hangok, rőfögve a férfi-baritonok. Veres fény világított az udvarba. A ház ajtaja nyitva volt. Odabent vihánczó, tánczó emberek, mintha megbolondultak volna. Szövétnak módjára lobbant fel a kaczaj, nagyot bömbölt a kántor, malacz módjára visongott a gyermeklánya, sült, süstorgott, lángolt a jókedvnek ez a váratlan pásztortüze a halotti éjben.

Odabent nagy mulatság állt a kinyújtózott öreg halott körül. Mintha annak a tisztelőre jött volna össze a falu aprajagya, hogy jókedvűen elbúcsúztassák az öreg gazdát az árnyékvilágból.

Vénasszony rongyaiba, széllel bélelt szoknyaiba öltözött egy paraszt, guzsaly van a kezében, korommal van bemázolva az arca. Egy másik férfi vénembernek öltözött. Puposá tömte a hátát, szalmával rakta meg a gatyaszárát, csepűt ragasztott az arcára, kifordított, szalmás sapkát tett a fejére, szalmakötelet kötött a derekára.

Ez a két önkéntes komédiás mulattatja a gyászolókat, a kik nyomban abbahagyják a zsolttárléklést, a mint ez a két sunyi kisérte az ajtóra érkezik s ott dörömböl: — Becsületes emberek, fogadjanak be minket éjszakára! — javszékelik a csúf öregek, kormosan, henteregeve, részegséget tetetve gajdolnak befelé a házba, hogy mindenkinek mulatságára legyenek.

A két szalmás, piszkos rémalak, falusi nép szegény fantáziájának születte, reszketve áll a szoba közepén és kómikusan ugrándozik a botütések elől, a melyekkel főleg lábukat érdeklik a jelenlévők. Jajgatnak, jobbra-balra dőlnek. Vad nép vad mulatságán körüljárják a halottat.

— Hová való vagy? — kérdezi valaki a jelenlévők közül.

— Itt az útlevelem, — felel az „asszony” és egy rongyos papírost von elő zsebéből, a melyet a jelenlévő kántor (a ki természetesen: legelsőnek itta le magát a toron) nagy gaudiummal fölolvass.

Volt ebben az útlevelem minden, a mi a népet megnevetet.

A házaspár az útlevél szerint Kutya-falvára való és Czoki-faluba igyekszik. Láttá az útlevelet a pap, a püspök és azt írták bele, hogy az öregek nagy kutyaflak, csak el kell látni a bajukat.

A mire valamennyien táncolni kezdtek az öregek körül. Karéjban, visítva, lobogva, szinte megvadulva folyik a tánc. A vénasszonyok kiáltoznak, öregemberek bukfen-czet vetnek, fiatalok egymásba kapaszkodnak, tépik egymást, henteregne, ugrálnak, mintha valamennyien megzavarodtak volna a vendégek megérkezésétől.

Végül kifáradnak, elcsitulnak, az öregekből a kemence tetejére nőgatják, de tizszer is visszarángatják, a míg odáig ér.

Leghangosabb az özvegy öregasszony, mintha jó példával járna elől. Kibomlott csepűhaja, ruhája, a mint lökdösi, taszigálja az állított öregeket. Talán ez az utolsó mulatsága az életben az özvegynek. Igyekezik tehát a fájdalmat palástolni, a könnyet éktelen kacagással csogatni, a jajt örömríktatással tenni.

— Mit sütsz ott öreg? — kérdezik a kemence tetejére tolt rémalaktól.

— Gunárt, — felel az.
— Mért nem sült még meg?
— Mért nem csorog a zsírja.
— Mikor folyik a zsír?
— A mikor e ház özvegyen maradt asszonya Andri bácsit megcsókolja.

Először erre Andri a sarokból. Épen olyan vén ember, mint a halott a lánán, de im még mozog, nyúlkál az özvegyasszony után, de az fut, sikongva szalad előle, mindaddig, a míg valamennyien rávetik magukat és Andrival együtt a kemenczén ülő öreg elé vezetik. A vendég ekkorára kocsi-köcsös fazekat kerített valahonnan és a kulimás-szal bemázolja a vonakodó pár arcát.

— Úgy szeressétek egymást, hogy szüntelen verekedjétek, — mondja ki az áldást a csepűszakállú vén.

Most aztán sorban kijelöli a párokat a vendég.

Minden férfinak rendel párt a kemence tetejéről s akár engedelmeskednek parancsának, akár nem, folyton kiáltozik:

— Ne bosszantsátok az öreget!

S mindenkinek bekeni az arcát a fekete kenőccsel. Most már azután egyforma lesz mindenki a gyülekezésben, öreg és fiatal, csurog az arcokról a festék, kacag, visong az asszonyhad, rőfög a sok férfi, csókolózni próbál a kijelölt pár, még jobban elkenődik arcukon a kocsi-köcs.

Úgy néznek ki valamennyien, mint a megbolondult ördögök. Folyik a tánc szakadásig, csaknem összedől a ház.

Végül a vendég lemászik a kemenczéről, előkeríti a maga „életpárját”, jól megrakja egy bottal, hogy mindig legények után jár, aztán illaberek, kiszöknek az ajtón. Nagy visongással veti magát a komédiások után a gyülekezett. Kérgetik a csepűragókat udvaron, utcán, szérűskerten, a míg végül elcsendesül a falu. A néma éjben csak messziről hangzik egy asszonyrikoltás.

Mindzken szétzalad. A halott egyedül marad a lánán.

A kakasok kukorékolnak valahol.

A Beszkidek alatt lakik a legvallásosabb rutén.

Itt igazán nincs mása a népnek, mint Iszta, a kihez oly buzgón imádkozik, hogy szinte arczával túrja a templom követ.

Magyarország legzordonabb tája, félelmetesen sötét erdőségekben szarvas és medve lakik, a hegyeken köd és felhő ül, a mely völgyek felett csak a sas kering néha, emberrel órákig nem találkozik ezekben a vad hegyekben, a hol az országút is csak félve közelíti meg a hegyzorosokat. (Mégismertük a keleti Beszkideknek nevezett hegyvidéket Uzsoknál, hol a világháborúban folyt a drága magyar vér. Itt, az Ung folyó mentén vonsultak felfelé a magyar seregek, a kiket többé sohasem láttunk viszont.) Az ördög túrta itt fel a földet. Hegyet hegyre emelt. Erdőt erdő mögé vont. Vad ez a táj, mint Kaukázus, a melyről „Korunk hőse” zengett. Messze fehérlenek a havasok, keblük-ből jégheg folyók törnek elő, öserdő felett a sas kering, medvefeje van a télnek, báránygyenge a tavasz. Amde alkonyattal, midőn e tájon utazol, egyszerre csak felzendül a havasi kürt valamely hegyháton s nyomban elfelejt a magányosságot. Erdők tempelom boltozata alatt, égbetörő országúton, vad, fékezhetetlen folyamok medrében messzire kísér el a kürt szava, mintha abból a világból hangzanék, a hol más, boldog emberek laknak. Legtöbbször oly primitív a melódia, mint az ősember éneke a búcsúzó naphoz. Amde akadnak pásztrok, a kik oly ügyesen kifújják a nótát, hogy nem győződ hallgatni. Néha pesti zenedarab hangjai is megütik füledet a Beszkidek között. Vándor trupp jött valamikor e tájra a nótával és a dal eljutott a havasra.

Itt jóformán egyszerű pásztoremberek laknak, a kik csak a leghidegebb télben hagyják el a havast. Rendszerint ketten vannak a pásztorok, a kik valamely falu (vagy több falu) rájuk bízott juhnyáját legeltetik fenn a havason a kora tavasztól addig a napig, a míg leesett a hó. Azután lefelé vezetik nyájukat a boglyákba rakott szénához. Január végéig élnek a szabadban. Bibliai egyszerűségben töltik itt napjaikat, hónapjaikat. Földbevált üregben laknak, a mely előtt tavasztól télig mindig ég a tűz. Ha egyszer elaludt a tűz: az nagy bajt jelent. Csak összedörzsölt fadarabból szabad tüzet fakasztani a havason. Éjszaka felváltva őrzik a tüzet, mert a vadállatok ott bolyonganak a közeli erdőségben, farkas, medve nem egyszer rávetemedik a gallyak közé szorított nyájra. Ezek a magános pásztorok keresnek vigasztalást a messzire hangzó, fából faragott kürt hangjaiban. Embernagyságú a kürt és hangjait úgy változtatják, hogy leeresztik, meg felemelik. Fújja hangszert teli tüdőből a pásztor az alkonyodó, púphátú, arany-völgyű havasoknak; s nincs nagyobb boldogsága, mint ha valahonnan a messzieszből visszhang jön a szavára, felel egy másik kürt a havasból. Ilyenkor a pásztor többé nem érzi magát egyedül a vadonban. Jeleket vált ismételten, messzi társával, a kivel talán az életben sohasem találkozhatik. Nyári, csendes estéken a kürtök zengenek a havas felett és odalent, a lejtőkön találgatja a nép: vajjon miről beszélgetnek egymással a pásztorok? Amde senki sem érti a pásztrok jeladásait. Talán ők maguk sem tudják, hogy miért oly szomorú mindig a hangjuk.

A pásztrok táplálékáról rendszeren azok a gazdák gondoskodnak, a kiknek juhait a pásztor őrzi. Hetenkint, vagy hónaponként meglátogatják a remeteséget vállalt juhász. Nyugodtan leülnek a földbeásott „ház” előtt és bevárják, a míg a pásztor, néha napok múlva, megérkezik valamely havasi legelőről. Mily édes dana a közelgő juhnyáj közlompolása! Mily életet feledtető a havasok csendje! A juhászok a Beszkid boldog emberei. Ritka a mérges legeltető. Szelidék, vidám emberek ők, a kik úgy szeretik állataikat, mint családtagjaikat. De az állatok is ragaszkodnak juhászaikhoz. Füttyszóra indulnak, híven követik a mely hóban a juhász lábnyomát, ki tudja: tán még beszélgetnek is néha pásztoraikkal?

A magyar-orsz valószínűleg eredetileg pásztornép volt. Földmíveléshez csak azután fogott, a mint lejjebb bátorkodott a havas tetejéről. Leszállott a hegyoldalakba, fából épített magának házikót és művelni kezdte a földet. Amde a szive még most is a szabad természethez vonzódik. Nyárbán, tavaszban egész háznépével a szabadban eszik, erdőkben, réteken, kis szántóföldjén tölti az éjszakát és szomorú, a mikor ősszel haza kell költözni. A hegyek lakói egyszerű szelidségükben megbecsülik pásztoraikat. Szívesen adják feleségül leányukat a legényhez, a ki egy-két esztendő szolgált a havason.

A pásztor nagyon kevés időt tölt falujában, februárt, márcziust, husvétot, aztán siet vissza hegyei közé. Mikor ismerkedik meg a lányokkal, ifjakkal?

A pásztrok éje, Szent János éjszakája, július első napjaiban következik el, a mikor a falusi fiatalság felkerekedik, a elmegy a pásztor látogatására a havasok közé. A hegyormokon nagy tüzek gyulladnak meg, fűből, fából, szagos növényből való máglyák lobognak a nyári éjben. Eljönnek a leányok fehér bocsokorai, szőke fejükön virággal, vászon-

ingükben himzéssel és körülveszik a pásztort. O ilyenkor a legfontosabb ember, a nyájnak ura, barmoknak királya, a Szent János tüzeinek őre. O gyógyítja a marhákat János tüzeivel, a tűz felé nyitja fel az állatok száját, hogy azokból kiégjen a betegség. O ugorja át először a tüzet. A tűz átugrásában követi őt az ifjúság. Hej, hogy ugranak a lányok! Egyik sem égeti meg fedetlen czombját, vagy legalább is nem szokás erről panaszkodni. Repülnek a lobogó tűz felett a vászonpendelyek, villognak a fehér térdek, a pásztor pedig észlel a tüzet mindaddig, a míg az ő drága kiválasztottjára kerül a sor. Mikor a „legszebb”, a „legjobb” iramodik neki a János tüzeinek, résen van a pásztor, hogy a viganót, térdet el ne kapja a tűz lángja.

Az éj boldog fantómai a János-éji tűz-ugrálok. A hegyormok, a néma erdők, alvó rétek felébrednek János tüzeire. S ha nagyon boldog a pásztor, a miből a messzi falvakban az öregek bő aratást jósolnak, pedig csak a pásztor találta meg a tűz körül karéjban lejtő lányok között a boldogságát.

Messziről tündéreknek nézéd a tűz-ugrálok. A hegyvidéki szelidség az élet szilaj örömeibe csap át, hisz az öregek ez éjszakán otthon maradtak. Játsszanak, hemperegnek az illatos fűveken, nyár virágain boldog fiatalok. Ki tudja, hány János-tüzt ugrálhatnak még át. Hajnalodik, a kakasok szólnak lenn a völgyben, a mikor a pásztor egyedül marad kürtjével, hogy annak fújassa el, a mit éjjel mondani akart.

Az író toll gyöngye a magyar-orsz havasok leírásához. Látni kell a hegyvidéki hajnalt, érezni azokat a csodálatos illatokat, szeleket, levegő-lengedezéseket, a melyek az éjszaka elmúltával megérkeznek a Havasra. Az élet aprólékos örömeivel s bánataival, zord félelmetességeivel és csüggedt szomorúságaival ködként elgomolyog a hajnali utazó szeme előtt. A havasi reggelen nem érezni a lét gyötrelmeit. Valamely csodálatos, soha addig nem érzett hang hallatszik a lélekben. Tiszta és ünnepélyes az élet, könnyű a szív, reményteljes a gondolat. A legszomorúbb ember is harmatcseppnek érzi magát egy falvén. — O, mily messze volt tőlem minden lomha bánat, midőn friss szívvel és hideg szájjal, hüvös lábbal és vidám gondolattal a havasokon utaztam egykor!

De jártam búcsúkra is, a míg ifjú voltam, hogy ártatlannak vélték az asszonyok s magukkal cipelték messzi Máriapócsra (Szabolcs megyébe), Ungvárra, Besnyőre, szakállas barátok cifra templomába.

Volt egy asszony-rokonom, a hegyvidéken, a ki minden esztendőben eljárt búcsúra. Olenkának hívták és korán özvegyesre jutott. Csinos kis birtoka volt az Ung völgyében, de ő mindig elégedetlen, beteges, zsörtölődő volt. Pedig még elég fiatal volt ahhoz, hogy a panaszkodáson kívül egyebre is nyil-

A KÖRMENT A KOSSUTH LAJOS-UTCÁBAN.

hatna szája. Amde ő inkább gondolt betegsegeire (száz betegsége volt), mint az élet egyéb szórakozásaira. A hány kuruzsló (a férfiakban jobban bízott, mint a nőkben) volt a vidéken, az mind személyes ismerőse volt. Ezek az öreg, komor, kevésbeszédű parasztok annyi boldogságot vittek véghez asszony-rokonokkal, hogy nem győztem hallgatni. Ettettek vele ebhúst (aszék ellen), itattak vele petrezselymet azon betegség ellen, a mely a vidéki úrhölgyeknél az erős fűzestől mindig szokásos. Fűdött baromfitrágyából készült fürdőben, szemeköpték sárgasága ellen, szarkahúst főztek ebédjére és a pap bérmaolajat cseppentett szemébe. Mért forrásvizet és csuprot dobott ki az útra, hogy másnak adja át betegségét. Meglátogatta esténként a messzi földön élő kuruzslókat s „leöntette magát” viaszkkal, belépett a folyóvízbe mezítelenül, sírokra ült, harangokat mosatott le, port ivott a templom küszöbéről és köpött károgo varjakra, hollókra. Kést dobott a forgószélbe, eltette kebelébe levágott körmeit, elásta kihullott haját, mezítelenül szaladt karácsony éjszakáján a ház körül térdigérő hóban, felvette elhalt férje nadrágját, kalapját Szent György éjjelén, — de betegségei megmaradtak. Olenka már nem is tudott volna tovább élni, ha egy kuruzsló véletlenül megmondja neki az igazat, hogy nincsen semmi baja. Amde abban az időben a kuruzslók óvakodtak az igazmondástól.

Abban az évszakban tehát, a mikor a lecsapó villám az Ung völgyében keresi a föld alatt bujkáló ördögöt, tehát augusztusban, Olenka búcsút szervezett a falujában Máriapócsra. Négy-öt napi járóföldre esett a faluhoz a búcsújáróhely, hetekkel előbb készülődtek a falusiak a búcsúra. Olenka fizette

A HERCEGPRIMÁS A PAPSÁGGAL A SZENT JOBB UTÁN.

A SZENT JOBB-KÖRMENTET.

a papot, a ki a szomszéd faluig elkíséri a búcsúkat egyházi ruhában, felfogadta a harangozót, a ki valamennyi harangot megszólaltatta, külön stóla járt a kántornak, a ki ezen a napon korán reggel részeg volt. Az egész község, az otthonmaradottak elkísérték a búcsújárókat a határig, a földesasszony haladt legközelebb a menet élén vitt kettőskereszthez, az ő hangja hallatszott a legájtatosabban, midőn megszólalt az ének: — Mária, könyörögj érettünk!

(Folytatása következik.)

ROKKANT LOVAK.

Lassan döcög a szemetesszéker. Előtte két ló: egy pej s egy fehér. Az egyik béra lábára beteg, a másik hátán régi, mely sebek.

Látni rajtok, hogy igába fogott. Elnyűtt testöknek nehéz a robot. Fáj a nagy terű, fáj a durva hám. De valami még jobban fáj talán!

Mindkettő búsan hajtja le fejét. Fásultan tűrve sorsuk szegényét. Míg gondolatjuk messze kóborol Tarka emlékek földjén valahol.

Hej, milyen másként festett az a múlt! Szabad róma, mely végtelenbe nyúlt. Szép, buja rétek, hűs akácziliget. Izzó verőfény, délibábvizek!

Aztán virradtak rá még szebb napok: Huszárcsapat és szédítő galopp. Trombitazengés, csaták mámore, Miket feledni nem lehet soha!

S míg így tűnődnek, gépkocsitülök Éles sikolya csapja meg fülök. Mintha csak ismét ott künn szólna Rohamra hívó trombiták szava!

Hurrá!... Szárgulni szeretnének ők! De ott vannak már a kapu előtt. Hol kosarakban rengeteg szemét Várakozik, hogy szekérre vegyék.

Csak álljatok meg, szegény, jó lovak! Hagyjátok el a fényes álmokat. S ne búsljatok, nézzetek reánk: Mi sem vagyunk ám, kik egykor valánk!

Mi is tudjuk, hogy mi a csatater. Nekünk is termett egykor ott babér. Most pedig szürkén, gyáván poshadunk. S idegen járom sebzí a nyakunk!

A ti sorsotok mégsem oly gonosz. Mert titeket csak egy kéz ostromoz. De rajtunk, kiket ég, föld elhagyott. A fél világ bőszt ostroma sajog!

A ti sebetek immár behegedt. De a miénk vérző, nyílt sebek. S csak a jó lsten tudja egy maga: Begyógyulnak még egyszer valaha! Jakab Ödön.

FETSCHER ANTAL GYŐRI PÜSPÖK ÜDVÖZLI GRÓF APPONYIT
A GYŐRI ÁLLOMÁSON.

A NYUGATMAGYARORSZÁGI NÉMETNYELVŰ MAGYAROK KÜLDÖTTSEGE
A SOPRONI ÁLLOMÁSON.

A BÉKEDELEGÁCIÓ ÚTJA A DUNÁNTÚLON ÁT.

TÜNETEK ÉS TÜNÖDÉSEK.

© Mikor Szent István királyunk fogyni érezte az erejét, s elkészült a «nagy útra», melyből halandó soha vissza nem tért, csak azt az óhaját nyilvánította, hogy Nagyboldog-Asszony napján haljon meg. Kivánsága teljesedett, s mialatt az ország előkelői s főurai vették ágyát körül, augusztus 15-ikén adta ki lelkét. Mondhatatlan mély, s Európa többi népeinél teljesen ismeretlen nemzeti gyász töltötte el az övét, mely a királyi lakból kiterjedt az egész országra. Mint Hartvic krónikájából olvassuk, jajgatás, sőt valósággal üvöltés töltötte be az egész országot. A nép három teljes esztendeig gyászt viselt, a zene elhallgatott, minden mulatság és tánc megszűnt.

Ugyanez ismétlődött Szent László király halálával. Akkor is általános volt a nemzet gyásza, s akkor is három egész esztendőig tartott.

A nagy nemzeti szerencsétlenséget csak a turáni fajok érzik ily mélyesen: szinte fájóbb az náluk, mint a személyes gyász. Attila haláláról is vannak hasonló feljegyzéseink, melyeket Jornandes, a gótok történetírója hagyott hátra: S a középkori utazók elbeszélnek, hogy Turkesztánban is így volt ez valaha.

És mikép gyászolja nemzetét a mai magyar?

Ne legyünk túlságosan szigorúak. A zord szemöldökű Zóilus, ki minden kicsiség miatt összeráncolja homlokát, s a Cato szigorát fitogtató erkölcsi predikátor, aki elkárhoztat minden vidámságot: soha sem fogják az életet megjavítani, se az embert jobbá tenni. Azok a skót presbyteriánus erkölcsbírák, a

kik vétéknek tartották még a szép tájakban való gyönyörködést is, — mivel ez elvonja a lelket az Istentől — csak ridegebbé, kietlenebbé tették az életet, a nélkül, hogy bármi kis mértékben jobbá tették volna. Poroszországban a «muckerek» hitfelekezete (mely a Mazurok és a Kasubok között van leginkább elterjedve) teoriában az erkölcsi tisztaságot a legszigorúbban hirdeti, de a bűnözések náluk se ritkábbak, mint máshol. Az emberi természet megkíván bizonyos vidámságot. Vegyük ezt el az embertől: igazán siralomvölgyévé válik az élet.

Tehát ne «ítéljünk túlszorúan. Értsük meg az életet s ne kárhoztassuk annak vidámságait. És csak azután feleljünk arra a kérdésre: mikép gyászol jelenleg a magyar?

Egy Szent István vagy Szent László halála nagy nemzeti szerencsétlenség, de nem katasztrófa. Az igazi nagy uralkodók ritkák, s mikor kidőlnek a sorból: nagy veszteség éri a nemzetet. De az egyik uralkodó helyébe lép a másik, talán kevésbé jó, talán egészen rossz, s a nemzet élete mégis tovább folyik. A lét és nemlét kérdése nem függ össze az uralkodó életével.

Ma koczán forog mindenünk. Nemzetünk léte, kulturánk, nyelvünk jövője, országunk területe. Vitássá mint téve, hogy fennmaradhat-e még továbbra is mint nemzet: a magyar.

Mióta e nemzet történetét ismerjük, soha ekkora veszedelem nem környékezte. Soha oly szomorúnak, sőt leverőnek nem látszott a jövő. Soha ekkora gyászra e nemzetnek nem volt oka.

S mikép gyászolunk?

Kitűztek a házakra itt-ott egy fekete zászlót. Egész Budapesten pedig folyik a dinom-dánom. A színházak zsúfolva vannak, ezren és ezren gyönyörködnek a sikamlós és trágár előadásokon. A kabarék alig képesek befogadni a tömegeket. A százzámra elszaporodott mozik tömve vannak. A látogatott kávéházak asztalainál nincs üres hely s egész este szól a cigányzene.

Igy gyászol ez a város a mérhetetlen szerencsétlenség napjaiban, akkor, midőn ezenfelül még egy járvány is bekopogtatott az ajtaján!

ÉGI KALAND.

Kibújt a hold. Most néki mennek
Az álmaim a végtelennek.

Jaj, hogy rohannék. Semmi czélom.
Ábránd a vágyam és aczélom.

Babonás vágy úz, ősi, régi.
Két ezredéves, hősi, égi.

Lennék kísértet, jámbor ének
És árnya egy szent remetének.

Megállanék bús ablakoknál
A csöndbe, hol egy légy botorkál.

Rohannék messze, egyre messzebb
És tévedznék, révedznék.

Várnék nyugatnak, napkeletnek
És várnék, a míg elfelednek.
Kosztolányi Dezső.

A SZAVAZÓK A FOLYOSÓN VÁRJÁK A BEBOCSÁJTÁST.

SZAVAZÓ-HELYISÉG AZ EGYETEMEN.

A BUDAPESTI KÉPVISELŐVÁLASZTÁSOK.

EGY LIPÓTVÁROSI VÁLASZTÁSI HELYSÉG ELŐTT.

EGY SZAVAZTSEDŐ KÜLDÖTTSEGE.

PARLAMENT.

Az ötszáz embernek szabott teremben egyelőre csak százhatvan ketten ülnek akkor is, ha az utolsó szálig mind megjelenik is, a kinek a felsőes népakarat jogot adott a belépésre. Az ország összeszaporodott csaknem egy negyedrézére annak, a mi volt és a mi (erről a meggyőződésünkről nem vagyunk hajlandók lemondani) megint lesz, mielőtt a győzelem napja helyett az igazság napja ül majd az égen. De addig az új parlament számszerint is kisebb lesz az elődeinél. Aláhúzzuk ezt az is szócskát bizonyos aggodalmak és kedvetlenségek honorálásául, a nélkül azonban, hogy teljesen odaadnók magunkat a pesszimisták elbűsülésének. Olyan választás, a melyben valamennyi kerületben a nagyobb érték döntötte volna el a mandátum sorsát, sohasem volt Magyarországon. Akkor se, a mikor a cenzus megrostálta az urnákhoz lépők tömegét. Az általános választói jog bizonyára liberálisabb és talán igazságosabb is. Azt azonban a legelkeesebb híve se állíthatja róla, hogy fejlődést jelentene a nagyobb ítélőképesség kiérvenyesülése irányában. A több szem itt nem lát — jobban. Minden iskolában több a tanítvány, mint a tanító. És ha ezelőtt se volt csupa mester az, a ki a döntésben részes volt, most ezt a jogot a politikailag teljesen iskolázatlan tömegnek a maguk többségénél fogva döntő módon gyakorolhatták.

Hogy jelent-e hasznát az ország számára, erre a kérdésre engedjék meg nekünk adós maradni a felelettel. Bizonyos: óriási megnyugvás lett volna, ha a teremben, a melyben jelenünk és jövőnk életkérdéseiről kell döntenünk, leghitelesebb értékeink tömegét láthatjuk. Ha a nemzetgyűlés nagyjaink gyűlékezete lett volna. Csupa Apponyit és Andrássyt nem ültethettünk volna a százhatvan helyre. De távolról se akarjuk leszólni a jelen leendőket, a mikor meg kell állapíta-

nunk, hogy nagyon sokakat látunk, a kik nincsenek jelen. A távollevők súlyát, jelentőségét, értékét ismerjük. A jelenlevők túlnyomó nagy többségével szemben ezt a szerencsét még a jövő tartogatja az ország számára. Szívesen reméljük, hogy sokat tartogat. Legalább is jelentékenyen többet annál, a mennyit a pesszimisták sejtene.

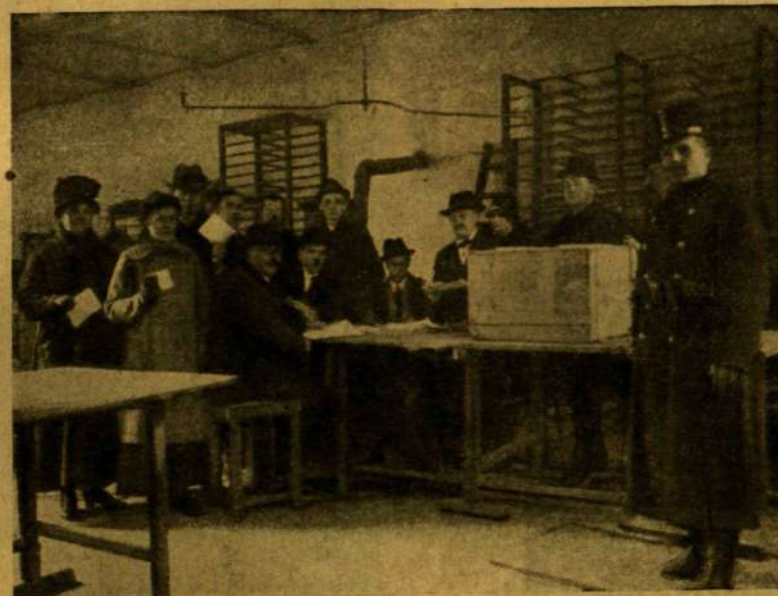
De ha a pesszimistáknak lenne igazuk: ez se legyen senki számára ok az elbűsülésre. A kötelesség parancsol és minden földet kiköveteli a maga megoldását. A nagy érdek igazsága nem hagyja magát elintézni egy rossz megoldással. Ez csak gúzsba tudja kötni egy időre, de ez az idő annál rövidebb, mennél nagyobb az igazság, a melyen a kellő bölcsesség hiánya erőszakot tett és mennél súlyosabb a hiba, a mely a megoldást fogalmazta. Most igazán nem frázis, hogy ennek az új testületnek a nemzet életérdekeiről kell határoznia. De az se kétséges, hogy a nemzet élete nagyobb erő, érdekei nagyobb érdekek, mint a testület élete és érdekei. A miből logikusan következik, hogy ez az új gyűlékezést csak addig munkálkodhatik, a míg a munkája hasznát jelent a rája váró feladatoknak. A míg alkalmas eszköze az ország újjáépítésének. Mielőtt erre alkalmatlannak, gyöngének vagy éppen ártalmasnak bizonyulna: a létjoga elvész.

Itt nem erőszakra vagy revolúcióra gondolunk. Ebből több volt az elégnél. Semmi másra nem gondolunk, mint a belátásra és a lelkiismeretre, a melynek az ereje élő erő a parlament falain kívül és belül egyaránt. A kiválság ritka adomány. De a jóhiszeműség és a belátás, a mi együttvéve a józan becsületességet adja, általános polgári kötelesség. Ezt a tulajdonságot kötelesek vagyunk feltételezni azokban is, a kiknek más, még nagyobb rendű tulajdonságaik megmutatására még nem nyílt alkalmuk. A hazáját bizonyosan mind jobban szereti, mint a mandátumot és megérzi azt a pillanatot, mikor

a lelke súlyosodó felelősség nyomása nagyobb, mint a mekkora könnyebbésséget számára a képviselősség jelent.

Jó-e ez a parlament, a mely nagyon is nem ideális viszonyok között és letagadhatatlanul forradalmi formák alkalmazásával jött létre, ez ép oly jogosult kérdés, mint az, hogy nem lehetett volna-e sokkal jobb még ilyen körülmények között is? De szemrehányást, még ilyen kérdés formájában is, a szuverén népakaratnak éppen azok tehetnek legkevésbé, a kik ez akarat megnyilatkozásának a legszelesebb területen és a legfeltételebb szabadságot követelték. Tudomásul kell vennünk a valóságot, hogy a választás mindenütt a legteljesebb nyugalommal, vagy, a hogy mondani szokás: méltósággal ment végbe. A vizsgálalásuk pedig az lehet, hogy akármilyen kétes a parlament jósága, az kétségtelen, hogy a parlament valóságának ténye: jó. Jó, megnyugtató és felvidító az, hogy immáron van intézményes megnyilatkozása és intézményes forrása a közakaratnak. A parlament tényével a kormányzat felelőssége is valósággá válik. Megszűnt rejtelem és megszűnt kétes lenni az az energia, a mely az intéző hatalom magasságába emel vagy onnan eltávolít bizonyos férfiakat. A legitimégnek még sok a nyitott és vitatható kérdése. De magában az, hogy van egy testület, a mely a nemzet legszelesebb rétegeinek akaratmegnyilatkozásából jött létre, igen hasznos alapja a legitimitás új fölépítésének. Ezt a testületet tehát szimpátiával kell üdvözölni és több bizalmat kell neki előlegezni, mint a mennyire már ismert értékeivel fedezetet nyújthat. Föl kell tenni, hogy az új képviselő urak jó magyar emberek, a kik segíteni akarnak az országon, a munkájukkal, a míg erre az erejüket elegendőnek érzik, de az erősebbek elől való engedelmess elvonulással, ha kiderülne, hogy a helyzet ilyeneket követel.

Szóllósi Zsigmond.

A HOL TAUFFER ÉS PETŐ MÉRKÖZTEK.

A VÁZSONYI KERÜLETBŐL.

A BUDAPESTI KÉPVISELŐVÁLASZTÁSOK.

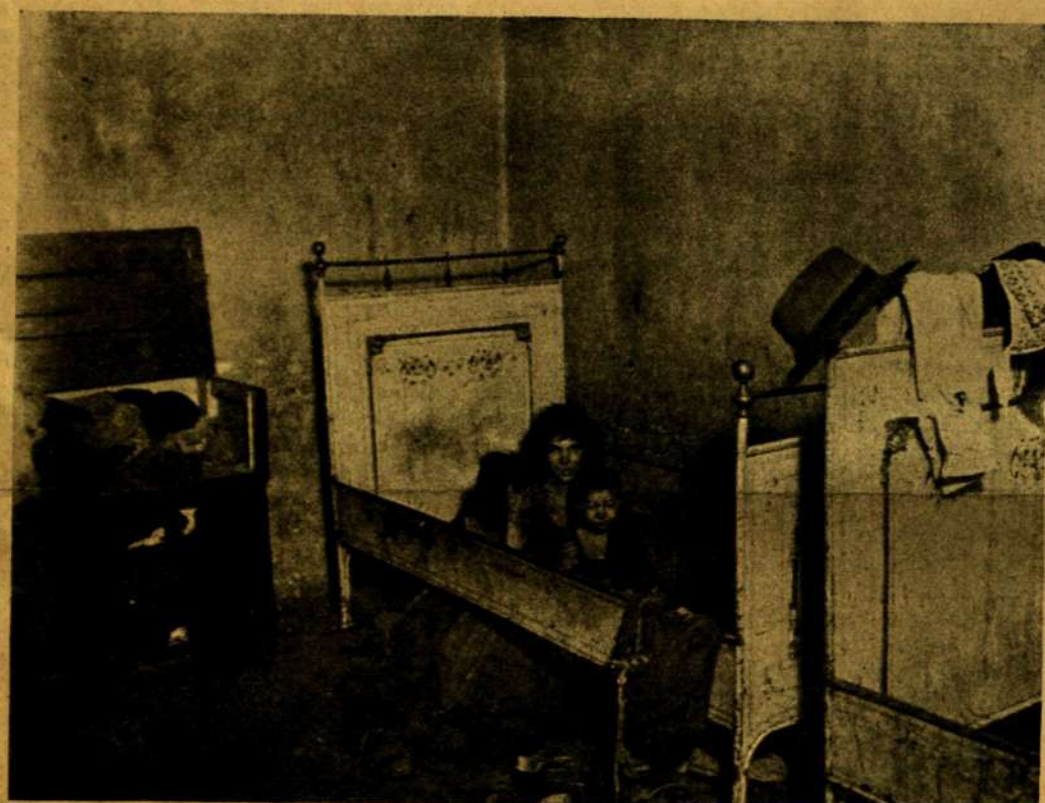
MUNKANÉLKÜLI BOLTISZOLGA LAKÁSA. (A GYERMEK TUDÓVÉSZES.)

ZSUFOLT LAKÁSA MARHAKOCSIBAN.

KOKSZ-BÁNYÁSZÓ GYEREKEK A FŐVÁROSI SZEMÉLTELEPEN.

IGY ALSZANAK EGY SZOBÁBAN «NÉGY ÁGYBAN» A FÖLDÖN.

PESTI KANÁSZ GYEREKEIVEL, KÖZÖTT AZ ÚJ ÉS RÉGI TRIPOLISZ KÖZÖTT.

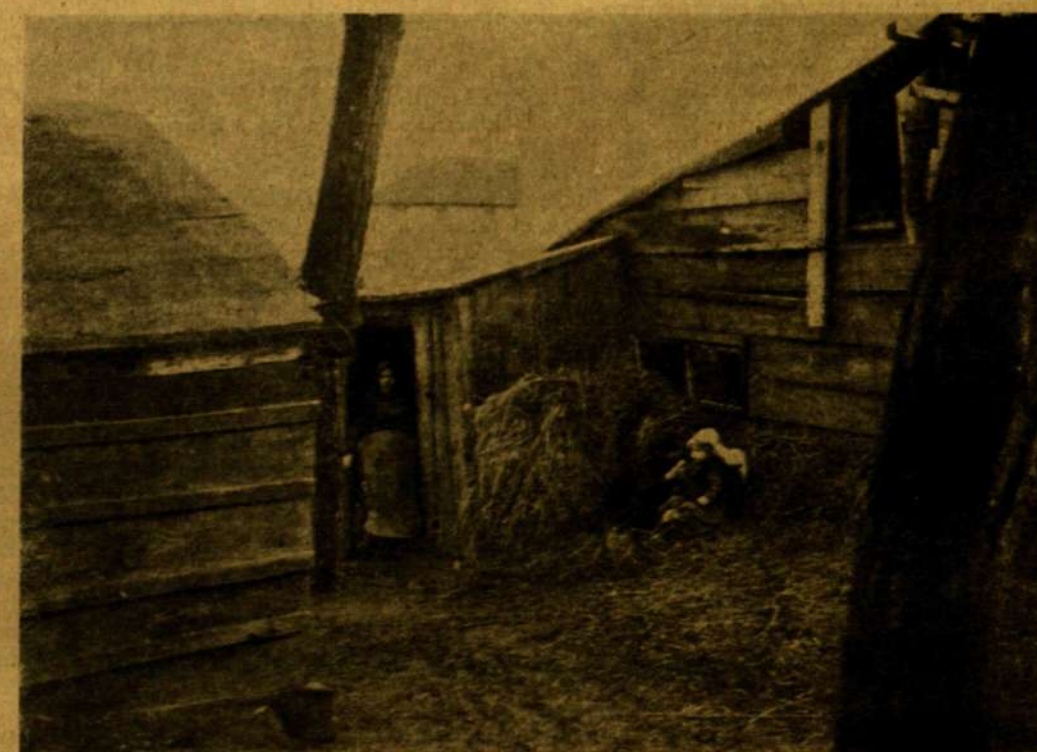
A «SORBA ÁLLÁS» BETEGEI.

NYOMORTANYA A RÁKOSPATAK-UTCÁBAN.

KENYÉRRE VÁRVA VÁSÁRCARNOK ELŐTT.
RAZZIA A NYOMORTANYÁKON.

NYOMORTANYA A KIHIRTOTT PÉKERDŐ MELLETT.

A M. O. V. E. NAGYGYŰLÉSE AZ ÚJ VÁROSHÁZA DÍSZTERMÉBEN.

meg s ugyanez a fülke egyszersmind helyet juttat a falon felakasztott szentképeknek is.

A járókelők kezügyébe eső helyen, egy kis vasajtó alatt, melynek kulcsa a plébánia szolgájánál van, az a kötélszerkezet van elhelyezve, mely a lámpás leengedésére és felhúzására szolgál. Ezenkívül két gyertya is ég éjjel-nappal a szobor előtt; ezeket Veronika hozta nem rég. A gyertyák láttára, melyekről tudja, hogy ő érette égnék ott, a szabadkőműves feléledni érzi haragját. Beppo épen karéj kenyeret majszol a fal mélyedésében, de jövedelekor hozzácsatol. Anthime nem válaszol illetendő köszönésére, hanem megfogja vállánál és füléhez hajolva ugyan mit mondhat neki, a mitől a gyermek megboroz?

Nem, nem! tiltakozik a fiú. Mellénye zsebéből Anthime kivess egy ötlíras bankjegyet, de Beppo föl van háborodva... Később talán lopni fog, még esetleg gyilkolni is; ki tudja, micsoda piszkos sarat fog még ráfröcsesíteni a nyomorúság? De felemelni kezét a Szűz ellen, a ki védelmezi, akié utolsó pillantása minden este, mielőtt elalszik, és a kire minden reggel ébredésénél mosolyogva tekint! Anthime megpróbálkozhatik itt rábeszéléssel, megvesztegetéssel, gorombasággal vagy fenyegetéssel, de csak visszautasításra fog találni.

Ne essünk tévedésbe különben. Anthime tulajdonképpen nem is a Szűz Máriára haragszik, Veronika gyertyái ellen van kifogása. Beppo egyszerű lelke azonban nem hajlandó ily árnyalatok megkülönböztetésére és különben is ezeket a most már felszentelt gyertyákat senkinek sincs joga elfújni.

Anthime-ot felháborítja az ellenkezés és ellöki magától a fiút. Maga fog cselekedni. A falhoz támaszkodva megfogja mankója alsó végét s hátravetve a mankót óriási lendülettel vesz és teljes erejéből felfelé hajtja. A bot a szent fülké pereméhez ütődik s nagy robajjal visszahull a földre, vele együtt egy csomó törmelék és vakolat is. Anthime felemeli a mankót és hátrább lép, hogy meglássa az eredményt... Az ördögbe is! A két gyertya ott ég még mindig, de a szobron a jobbkez feje helyett csupán egy fekete vasrud látható.

Anthime egy pillanatig kijózanodva szemléli cselekedete szomorú eredményét: ily nevetséges módon kellett a merényletnek sikerülni... Szegény! Szemeivel Beppo keresi, a fiú azonban eltűnt. Egészen besötétedett. Anthime egyedül van. Eszeveszi a földön a törmelékeket, miket mankója a földre vetett, és összeszedi; egy kis agyag kéz akad a kezébe, melyet vállvonítva zsebébe rejt.

Szegény a homlokán, harag a szívében, a képmorból visszatér laboratoriumába. Szeretne dolgozni, de ez a gaztett összetörte. Nincs nyugalma, csak aludni szeretne. De úgy fog lefeküdni, hogy nem mond jóéjszaka senkinek... A mikor belép szobájába,

hangokat hall és megáll. A szomszéd szoba ajtaja nyitva van, a folyosó sötétjében oda lopózik...

Hasonlóan egy anygalkához, a kis Juliska ingben ott térdel az ágyán. A lámpa fényében Veronika és Margit mellette térdelnek. Kissé hátrább, az ágy lábánál Gyula imádkozik, egyik keze szívére, a másik szeme fölé, ebben az ájtatos és egyszersmind férfias állásban hallgatja a gyermek imáját. Nagy csönd borul az egész jelenetre és észbe juttatja a tudósnak azt a csendes és aranyfényű estét a Nilus partján, a melyen úgy, mint most ez a gyermeki ima száll felfelé, szállott fel akkor, a kék füst egyenesen a kék égbe...

Az imának nyilván vége van. A gyermek abbahagyja a tanult szavakat és bőségesen, szíve sugallata szerint imádkozik. Imádkozik a szegény árvákért, a betegekért és a szegényekért, Genovéva nővéreért, meg Veronika néniéért, meg az édesatyjáért, meg azért, hogy a kedves mama szeme minél előbb meggyógyuljon... Anthime szíve ez alatt összeszorul és az ajtó mellől oly hangon, mely gunyos akarna lenni s a melyet a szomszéd szobában is meg lehet hallani, ezt mondja:

— És Anthime bácsi számára nem kérünk semmit a jó Istenőt?

Erre a kislány rendkívül nyugodt hangon, mindenkinek csodálkozására így felel:

— És azt is kérem, jó Istenke, bocsásd meg Anthime bácsi bűneit is. Ezek a szavak szíven találják az atheistát.

VII.

Ezen az éjszakán Anthimenak álma volt. Kopogott valaki a szoba kis ajtaján. De nem a folyosóról nyíló ajtón, sem azon, a melyik a szomszéd szobába visz. Egy másik ajtón kopogtak, egy olyan ajtón, a melyet, míg ébren volt, eddig észre sem vett s a melyik az utcára nyílt. Ezért meg is ijedt és először válasz helyett meg se mozcizant. Valamelyes félhomály uralkodott a szobában, melyben meg tudta különböztetni az egyes tárgyakat. Barátságos, de bizonytalan világosság terjengett, mintha mécses égett volna. Pedig nem égett semmi láng. A mikor megpróbálta megfitye, hogy honnan jön a fény, másodszor is kopogtak.

Mit akartok? kérde reszkető hangon. A harmadszori kopogásra valami rendkívüli bágyadság vett rajta erőt. Olyan volt ez a bágyadság, hogy minden félelme beleolvadt. (Ezt az érzést később rezignált bágyadságnak nevezte.) Egyszerre csak azt érezte, hogy nem tud védekezni és az ajtó engedni fog. Ki is nyílt zaj nélkül és egy pillanatig nem látott egyebet, csak egy sötét mélyedést, melyben mint az oltáron, ime! Szűz Mária jelent meg. Alacsony fehér

alak volt, melyet először a kis Juliskának nézett, úgy, a hogy este utoljára látta, a mint kis lábcskáit kiálltak az ing alatt, de rögtön ezután felismerte Ot, a kit megsértett. Azt akarom mondani, hogy külseje pontosan olyan volt, mint az utolsó Szent Szűz. Fel lehetett ismerni még a sebhelyet is jobbkeze feje, halvány arca azonban még szebb, még mosolygóbb volt, mint rendesen. A nélkül, hogy lépni látta volna, feléje közeledett, mintegy csuszva és a mikor egészen közel állott már ágyához, így szólt:

— Azt hiszed hát te, a ki engem megsebezettél, hogy szükségem van a kezemre, hogy téged meggyógyítsalak? és felemelte feléje kezét, melynek feje hiányzott.

Ebben a perczen Anthime úgy vélte, hogy a szokatlan világosság Ő belőle ered. De a mikor a vasrud hirtelen a mellébe fúródott, éles fájdalom fogta el és felébredt a sötétben.

Talán negyedórát is tartott, míg magához tért. Valami gyengeséget, valami különös tompaságot érzett egész testében, utána pedig valami csaknem kellemes bizsergést. Ez az érzés oly erős volt, hogy kételkedni kezdett már, vajjon csakugyan érezte-e azt az éles fájdalmat a mellében. Nem tudta, hol kezdődött, hol végződött az álma, sem azt, hogy most ébren van-e és az előbb álmódott-e? Megfogta, megcsipette magát, hogy megállapítsa, ő-e az csakugyan, ki emelte karját az ágyból s végül gyufát gyújtott. Veronika ott aludt mellette a fal felé fordulva.

Ekkor szétdobálva ágyát, levette a takarót, az ágy szélére csuszott, a mig meztelen lába hegyével megérintette papucsait. Ott volt a mankó az asztalka mellé támasztva, de Anthime a nélkül, hogy megfogta volna, pusztán keze segítségével fölállott, lábát a papucsba dugta és felállott. Bizonytalanul, egyik karjával előre, másikkal hátra felé egyensúlyozva tett egy lépést, két lépést az ágy mellett, majd három lépést s végül keresztülment az egész szobán... Ő, te csodálatos Szűz Mária! Vajjon...? Csendben felvette nadrágját. Belebújt mellényébe és kabátjába... De állj meg tudatlan tollam! A hol egy felszabaduló lélek szárnya bontakozik ki, az erőre kapott bēna test ügytelen mozdulatai nem is számítanak.

Egy negyedóra mulva valami előzértől sarkalva Veronika is felébredt és nyugtalan-kodni kezdett, mert Anthime-ot nem érezte maga mellett. Még nagyobb nyugtalanság fogta el, a mikor gyufát gyújtva meglátta, hogy a mankó, a beteg állandó társa ott van. A gyufa elégett ujjai között, mert Anthime, mikor kiment, magával vitte a gyertyát, Veronika tapogatózva magára kapott valamit, és attól a fénysugártól vezetve, mely a műhely ajtaja alatt behatolt a szobába, utána ment.

— Anthime! Itt vagy édesem?

Semmi válasz. Veronika azonban hallgatódzott s valami szokatlan hangot hallott. Izgatottan benyitott s a feltárló kép látára gyökeret vertek lábái.

Anthime-ja ott volt szemben vele. Sem nem ült, sem nem állt. Feje egy magasságon volt az asztallal és ráesett a gyertya fénye, melyet az asztal szélén tett le. Anthime, a tudós, az atheista, a kinek sem bēna izülete, sem (ép oly kevés) független akarata (mert nem szabad feledni, hogy mennyire lépett tartott nála a szellem a testtel) az utolsó években meg nem hajlott soha, Anthime térdelt.

Anthime térdelt és két kezében egy kis agyag darabkát tartott, melyet eszeveszett esőkökkel halmozott el. Először nem mozdult meg s Veronika e rejtély láttára nem tudva mit tegyen, nem merte sem visszalepni, sem bemenni, már-már maga is le akart térdelni a küszöbön, szemben a férjével, a mikor ez minden erőfeszítés nélkül talpra állott és ő csodák csodája! feléje jött határozott lépésekkel és karjába zárta.

— Ezentul, mondá szívhez sorozva a feleségét és arczával hozzá hajolva, ezentul, édesem, velem együtt fogsz mádkozni.

VII.

A szabadkőműves megtérése nem maradt hatott soká titokban. Baraglioul Gyula egy napig sem késlekedett, hanem azonnal megírta André biborosnak, a ki elbeszélte a konzervatív-pártban és a francia főpapság között. Veronika viszont fölemlítette Anzelm atya előtt, úgy, hogy a hír nemsokára a Vatikán füléhez is eljutott.

Kétségtelen, hogy Armand-Dubois az Ég kivételes kegyében részesült. Azt, hogy Szűz Mária csakugyan valóságban megjelent előtte, talán nem volt okos dolog hangoztatni, de még ha csak álmában látta is, itt volt legalább letagadhatatlanul, kimutathatólag és bizonyára csodálatos módon a gyógyulás.

Am, ha Anthime-nak elég lehetett, hogy meggyógyult, ez nem volt elég az Egyháznak, mely azt kívánta, hogy eddigi hitét nyilvánosan tagadja meg s ezt a lépést szokatlan pompával készült körülvenni.

— Ugyan, mondá neki néhány nap mulva Anzelm atya, hát Őn, a ki mig meg nem tért, tévtanait az eretnkség minden eszközével terjesztette, most kivonná magát azon magas lecke tanítása alól, melyet az Ég az Őn esetében az egész világnak adott? Az Őn üres tudományának téves tanulságai hány lelket eltántorítottak a világosságtól! Az Őn feladata ezeket összegyűjteni ismét és késlekedni ezzel? De mit is mondok: földadata? Ez legszorosabb kötelessége. És nem akarom megsérteni azzal, hogy föltételezem, hogy nem érzi ezt.

Nem, Anthime nem akarta kivonni magát e kötelesség alól. De azért félt a következményektől. Nagy anyagi érdekei, az egyiptomi telkek körül, mint mondtuk, a szabadkőművesek keze közt voltak. Mit tehetett a Páholly segítségével nélkül? S hogy remélhet, hogy az segíteni fogja most, a mikor megtagadta? Minthogy onnan várta a gazdagságot, teljesen tönkrementnek érezte magát.

Előadta a dolgot Anzelm atyának. Ez előzőleg nem ismerte Anthime magas rangját és nagyon megörült a dolognak, mert észbe jutott, hogy így ünnepélyes áttérése még nevezetesebb esemény lesz. Két nappal később Anthime magas rangja már nem volt titok az *Observatore* és a *Santa Croce* olvasói előtt.

— Őn tönkre juttat, mondá neki Anthime.

— Ugyan fiam, épen ellenkezőleg, felelé Anzelm atya, mi hozzuk az üdvösséget. A mi anyagi szükségleteit illeti, ne törődjék vele, az Egyház meg fogja tenni a magáét. Hosszasan beszéltem az Őn esetéről Pazzi biborossal, ki elő fogja adni az ügyet Rampollának. Talán nem is szükséges felemlítenem, hogy az Őn áttérése tudott dolog már Szent Atyának előtt is. Az Egyház meg fogja tudni haláláni, a mit Őn érette feladott és nem akarja, hogy rosszul járjon. De különben nem gondolja talán, hogy esetleg tulozza (és itt mosolygott) a szabadkőművesek befolysát ebben az esetben? Nem mintha nem tudnám, hogy nagyon sok esetben számolni kell velük!... És összeszámoltam, hogy mennyire becsülhető az a kár, melyet ellenségeskedésük folytán szenvedhet? Mondja meg az összegét körülbelül... (balkeze mutatóujjával orra magasságáig emelte gonosz-kód jóindulattal) és ne féljen semmitől.

Tíz nappal a Szent évi ünnepségek után megtörtént Anthime áttérése Jézushoz, tulajdonság pompától körülveve. Nem kell elmondanom az egész szertartást, melyet bőven leírtak akkor az egykorú olasz lapok. A jezsuiták generálisa nevében Socius atya egyik legnevezetesebb beszédét mondá el ez alkalommal. Kijelentette, hogy a szabadkőműves lelke egész az örületig fel volt duva és tulzott gyűlölete maga volt a megtérés egyik előjele. A jámbor atya felhozta tarzusi Saul esetét és meglepő hasonlatosságot talált Anthime képmorbolása és Szent István megkövezése között. Mialatt ékezőlása nőit és dagadt és végig hőmpolygott a templomon, mint a dagály árja egy viszhangozó barlangban, Anthime kis unokahuga törékeny han-

A VÁROS HELYŐRSÉGE FŐLESKÜSZIK AZ ÚJ ZÁSLÓRA.

A NEMZETI HADSEREG ZÁSLÓSZENTELÉSE HALASON.

goeskájára gondolt és szíve mélyén hálát mondott a gyermeknek, hogy felhívta a bácsi bűneire figyelmét és irgalmát Annak, kinek egyedül akart szolgálni ezentul.

Attól a naptól kezdve Anthime magasabbrendű gondokkal volt elfoglalva és alig vette észre azt a zajt, mely neve körül támadt. Baraglioul Gyula szenvedett helyette is és sohasem bontotta fel az újságot szivdobogás nélkül. A hithű újságok első lelkesedésére most a liberális lapok kiabálása következett. Az *Observatore* nagy cikkére: *Az egyház új győzelme*, következett a *Tempo Felice* támadása: *Egygyel több számár van*. Végül a *Depêche de Toulouse* Anthime közvetlenül gyógyulása előtt beküldött cikkét gúnyos jegyzettel kísérte. Gyula erre sógora nevében méltóságos, de egyszersmind száraz levélben értesítette a lapot, hogy ezentul ne számítsa a megtértem munkatársai közé. A *Zukunft* elejét vette ennek és udvarias köszönőlevelet írt Anthimenak. Ő derült arccal fogadta az ütéseket, mint a hogy igazán keresztény lélekhez illik.

— Szerencse, hogy a *Correspondant* mindig rendelkezésre fog állani, arról kezeskedem, biztosította Gyula.

— De édes barátom, mit írjak bele? veté ellen jóakarataul Anthime. Mindaz, a mivel minap még foglalkoztam, ma már nem érdekel.

Ezután csend lett. Gyulanak haza kellett utaznia Párisba.

Anthime Anzelm atya sürgetésére, szép engedelmesen elhagyta Rómát. Anyagi tönkretelése követte a Páhollyok segélyének megszüntetését s azok a látogatások, melyekre Veronika, a ki bizott az Egyház segítségében, sarkalta, nem vezettek más eredményre, mint arra, hogy végül is kifárasztották és elkedvetlenítették a Főpapságot, a melyik barátságosan azt a tanácsot adta, hogy utaz-zék Milanóba és várja be ottan a megígért kártalanítást és a már egyszer megnyilatkozott isteni jószág jobb segélyét.

(Folytatás következik.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Magyar rapszodiák. Kozma Andor egy termetes kőtetbe gyűjtötte össze az utóbbi években írt költeményeinek legjavát. A magyar közélet harczaiból, váltakozó jeleneitől és hangulataiból már vagy két évtizede Kozma Andor adja a kísérő zenét s ennek a zenének mindig egy az alaphangja: a komoly, túlzások nélküli hazafiság és a férfias, nyílt és bátor erkölcsi megítélés. Magasan fölülte áll a pártok hatalmi versengéseinek, gúnynyal szemléli a hatalomért és személyi előnyökért folyó tülekedést,

haraggal a mindenütt kiütözö léhaságot, tisztá gyönyörűségét találja mindenben, a mi a magyar faj erényét, tehetségét, a kultúrára való képességét mutatja, nehéz órákban aggódva remeg, de kishitőség nélkül, nemzetünk sorsáért. Érzületének emelkedettsége művészi színvonalra emeli az aktualitást, épen mert az örökkévalóság szempontjaiból nézi a napi dolgokat, épen ebben, az aktualitás költői értékének fölfedezésében és kihasználásában van legnagyobb költői érdeme és eredetisége: nem tudunk költőt, nemcsak a magyar, hanem a világ-irodalomban sem, a ki ennek a problémának ilyen művészi megoldását ekkora nyomatékkal kísérte volna meg. Az európai műveltség és a széplételem magyarság pompás szintézise van meg egyéniségében: semmi sem idegen tőle, a mi az európai kultúrához tartozik, de mindent a magyar ember szemével, a magyar hazafi látószögéből néz. Érzése és érzéséből fakadó szava egyszerű és őszinte, semmi sincs tőle távolabb, mint az affektálás, az önmagában gyönyörködő modorosság és a nagyhangú bombaszt, inkább megkoczkáztatja — és néha egész különös sikerrel — a versnek a prózához való közelségét, mintsem a költői hatás erősökölésével erőszakot tegyen a belső igazságon. Lénye minden ízében férfias, ép oly mentes minden szentimentalizmustól: mint az önfeltogatástól, tartózkodó és szemérmes lelkének legbensőbb titkait elrejtja az emberek elől s ha mégis eláruul valamit belőlük, akarata ellenére teszi. Ez predestinálja költői költővé, a maga érzékenységét, hevüléseit a közéleti képek mögé tudja legjobban elrejtetni s az igaz magyar józanosság talán gondolatait épen ez a rejtőzködő érzés meglelti át költőszetté. Az emberek némi kicsinyléssel szemléli, tud mosolyogni apró hüszágaikon, el tud komorodni sorsuk tragikumán, fel tud háborodni bűneiken, de magáról nézi és kicsinyeknek látja őket. Szereti Budapestet, gyönyörködik virágzásában, elkomorul háborúalatti hanyatlásban, de inkább mint néző vesz részt életében, nem tudja magát teljesen beleélni a nagyvárosi élet levegőjébe. A magyarság uralkodó osztályainak fővárosukhoz való viszonya senkiben sem tükröződik olyan tipikusan, mint benne. A milyen konzervatív a szelleme, ép olyan a nyelve és technikája. A virtuozitás művésze a magyar szónak és rímnek, de szorosan a hagyományhoz csatlakozva, úgy hogy a mi újat hoz, az is szervesnek, gyökeresnek, a hagyományból fakadtnak érzik. A magyarkodás mai divatjában üdülés és lelki megnyugvás nézni az ő igaz, becsületes, oszontáció nélkül őszinte magyarságát. A könyvet a Révai testvérek cég adta ki igen szép kiállításban.

Operaházi bemutatók. Két apróság — együttvéve sem ér fel egy jelentékeny művel — volt az ősszel indult színházi és zenei évadnak s az opera-

házi új igazgatóságának elég késői első ujdonsága (január 27-én): ugyan hazai termés, de nemzeti zenénkhez nincs köze. Új nevek álltak sorompóba s reméljük, hogy majd kiforrottabb, eredetibb művekkel fognak jelentkezni, főleg *Nádor Mihály*, a ki máris teljes tudást árult el «Donna Anna» c. egyfelvonásos operájában. Zenéjében számos szép motívumot, sok sikerült finom hangulatfestést találunk, csak nagyvonalú, hosszúlélezetű dallamokat nem, holott az érzelmes, áradó szöveg azokra nyújt bőséges alkalmat, hiszen a szöveg (*Mohácsi Jenő* csinos költeménye, a német romantikus Hoffmann E. T. Amadeus nyomán) csupa hangulat, cselekménye alig van: Kreisler, a fantasztikus karmester, találkozik egy ének művésznővel, a ki Mozart «Don Juan»-jában Annát éneklí, lángragyul iránta, a színpadon is megcsodálja. Felőle álmodik, mint mindenkor eszményképe felől, s a nő halálhírével végződik a hangulatos kis darab. A zeneköltő itt-ott új hangokat is megszólaltat, de többnyire a mai nemzetközi zenei nyelvből veszi dallam-motívumait és hangszerhatásait, tehetségének és tudásának csak iskolai vizsgálati jeles próbáját adta, zeneköltői fenségét még nem igazolta. A közönség szívesen átengedte magát a romantikus hangképeknek, a melyek azonban csak ígérgetést teszik egy szebb, majdan teljes értékű költői alkotásnak. Az előadó művészek: *M. Medek Anna*, *Gábor József*, sőt epizód szerepben *Palotás Árpád*, minden dicséretre érdemesek voltak. A zeneköltő maga dirigált. — A másik apróság táncos némajáték: «Az utolsó álom», egy Nizsinszky-bemutatta balletnek («A rózsák lelke») utánpótlása, *Harsányi Tibor* zenéjével, a melyet a közönség, méltán, csak mint Nirschy Emilia és Nádas Ferencz nagyszerű táncművészetét tapsolt meg. A mű maga elhalványult az előadás ragyogása mellett.

Az elveszett haza. *Walter Bloem* ily című regényét jól ismerik olvasóink, mert a háború idején lapunkban jelent meg. Most, hogy könyvalakban is kiadásra került, olvasni fogják azok is, a kik annak idején a *Vasárnapi Ujságban* nem olvashatták s ezek-bizonyára nagy számmal lesznek, mert a regény nemcsak hogy magában véve érdekes, színekben gazdag olvasmány, hanem ránk, magyarokra nézve különös aktualitása is van. Olyan témát tárgyal, a mely a legégetőbb, legfájdalmasabb élet-ügye ma ezer meg ezer magyarnak: olyan emberek sorsát, a kik szívtel ragaszkodtak hazájukhoz s egyszerre egy háborús katasztrófa következtében elszakították őket hazájuktól és egy idegen, ellenségesnek érzett sőt gyűlölt állam kötelékébe kényszerülnek. Ebből egy sereg fájdalmas lelki komplikáció keletkezik s

a regény ezeknek a rajza. A strassburgi elfranciaosított polgárság sorsát tárgyalja az 1870-iki háború alatt és után s ezt a sorsot a város polgármesterének családján mutatja meg, a hogy belejátszik a magánéletbe, halálra kínozza a Franciaországba húzódó, fájdalmas szerelmi meghasonlásba kényszeríti a leányt és franc-tireur kalandba sodorja a félig földesúri fiút. Mindezt színes, dús képekben adja elő: az ostrom, a megszállás, a harcstér, a polgármesteri ház, a bordeauxi francia parlament képei váltakoznak az olvasó előtt. A nagy érdekességű könyvet *Schöpplin Aladár* fordította s a Franklin-Társulat adta ki: ára 32 korona.

NEMZETI SAKKFEADVÁNY-VERSENY.

A *Vasárnapi Ujság* egy régi sakkbarát adományából pályázatot hirdetett 2 lépéses feladványokra. A pályadíj összegét ezennel felemeljük 500 koronára. A feltételek a következők:

1. Csak 2 lépéses, direkt matt-ra kidolgozott feladványok pályázhatnak. 2. A versenyben csak magyar állampolgárok vehetnek részt. 3. Minden versenyző legfeljebb 3 pályaművet küldhet be. 4. A feladványokhoz a megfejtés és lehetőleg diagram is mellékelendő. 5. Csak eredeti, eddig még sehol közzé nem tett feladványok pályázhatnak.

A pályaművek a szerző nevét és lakását tartalmazó jellegű, zárt boríték kíséretében 1920 márczius utolsó napjáig a *Vasárnapi Ujság* szerkesztőségébe (Budapest, IV., Vármegye-utca 11.) küldendők.

A bíráló bizottság, a mely a *Vasárnapi Ujság* sakkrovatának vezetőjéből, továbbá Abonyi István és Havasi Artur urakból, a «Budapesti Sakkör» tagjaiból áll, 1920 május havában fog a pályaművekről dönteni.

Az I. díj 200 korona.
A II. díj 100 korona.
A III. díj 50 korona.

A díjak után következő legjobb 5 feladvány díszretben és egyenként 30 korona tiszteletdíjban részesül.

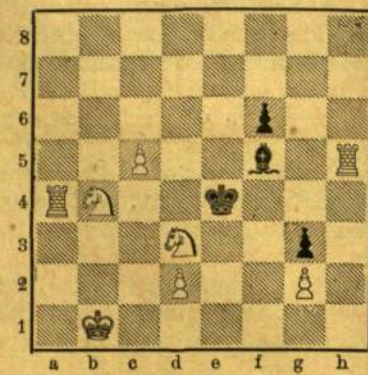
A nyertes pályaműveket a *Vasárnapi Ujság*-nak van joga először közölni. Ugyancsak joga a *Vasárnapi Ujság*-nak, hogy sakkrovatában a többi pályamű bármelyikét is felhasználhassa.

A *Vasárnapi Ujság* szerkesztősége.

SAKKJÁTÉK.

3147. számú feladvány Holzhausen W.-től.

SÜTET.

VILÁGOS.

Világos indul és a második lépésre mattot ad.

KÉPTALÁNY.

A *Vasárnapi Ujság* 28-ik számában megjelent képtalány megfejtése: *Jobb az okos bolond, mint a bolond bölcs.*

Felelős szerkesztő: HOITSY PÁL.

Szerkesztőségi iroda: IV., Vármegye-utca 11.

Lapkiadó tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4.

Hirdetések felvételnek

BLOCKNER I.

hirdető-irodájában,

Budapest, IV., Semmelweis-u. 4.

Régi és új **GRAMOFONLEMEZETEK**

bármilyen drágábban vásárol 213a

WÁGNER (Hangszer-
király)

BUDAPEST, VIII., József-körút 15. Fiók: IX., Rádai-u. 18.

Megjelent és mindenütt kapható!

HORTHY-NAPTÁR

AZ 1920-IKI
SZÖKŐ ÉVRE

A magyar nemzet újjászületésének
emlékére

E naptár tiszta jövedelme
a Nemzeti Hadsereg céljait szolgálja

Ára 20 korona

Megrendelhető:

Méhner Vilmos könyvkiadóhivatalában
(FRANKLIN-TÁRSULAT)

Budapest, IV., Egyetem-utca 4. sz.

A JÓ PAJTÁS

BENEDEK ELEK
GYERMEKUJSÁGA

két nagyobb elbeszéléssel indul
az új esztendőben.

Az egyik: Róka és ömlesztés a
forradalom alatt, a másik: A munka
hőse. Amazt Benedek Elek, emezt
Lampérth Géza írta.

Szívet-leket nemesítő történetek,
mesék, versek, ismeretgazdagító
olvasmányok valóságos kincs-
háza a Jó Pajtás.

Rendes munkatársai: *Abrányi Emil*, *Várdi Antal*, *Vargha Gyula*, *Lampérth Géza*, *Feleki Sándor*, *Kürthy Emil*, *Anar Gyula*, *Mihályffy Fái Lenke*, *Berényi Lászlóné*, *Tábori Kornél*, *Csanády Sándor*, *Kozma Imre*, *Szekely Nándor*, *Benedek János* stb.

Állandóan közöl a régi nagy magyar és idegen költőktől a gyermekifjúságnak való költeményeket.

A JÓ PAJTÁS-t a Franklin-Társulat (Budapest, IV., Egyetem-utca 4.) adja ki.

Előfizetési ára negyedévre 10 korona. Egyes szám ára egy korona. Mutatványszámot kívánatra ingyen küld a kiadóhivatal.

4. SZÁM. 1920. (67. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL

BUDAPEST, FEBRUÁR HÓ 22.

Szerkesztőségi iroda: IV., Vármegye-utca 11.
Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utca 4.

Előfizetési ára: a január-márciusi évfolyamra 20 korona.
Megjelenik havonta kétszer. — Egyes szám ára 3 korona.

Külföldi előfizetésekre a postailag megállapított viteldíj is csatolandó.

A HERCEGPRIMÁS MISÉT MOND AZ ORSZÁGHÁZ KUPOLACSARNOKÁBAN.

A NEMZETGYÜLÉS MEGNYITÁSA FEBRUÁR 16-IKÁN.